

14.1 *Het meten van de inkomensverdeling*

Op welke manieren kan de inkomensverdeling worden gemeten?

De personele inkomensverdeling kan worden gemeten als de verdeling van het totale inkomen over personen of over huishoudens. Deze verdeling kan betrekking hebben op verschillende soorten inkomens: de primaire, de secundaire of de tertiaire inkomens. De primaire verdeling is de verdeling van de bruto-inkomens, de secundaire en tertiaire verdeling zijn mede het resultaat van overheidsingrijpen.

De mate van ongelijkheid kan worden weergegeven met een Lorenzcurve, waarbij de inkomensontvangers worden gerangschikt van laag naar hoog en vervolgens hun inkomens aandelen worden gecumuleerd. Uitgaande van de Lorenzcurve kan de Ginicoëfficiënt de verdeling in één kengetal weergeven. Een Ginicoëfficiënt van nul betekent dat er geen inkomensverschillen zijn, een Ginicoëfficiënt van 1 betekent dat één persoon of huishouden het gehele inkomen ontvangt.

Naast de personele verdeling is er de categoriale verdeling. Deze geeft met behulp van de arbeidsinkomensquote (aiq) de verdeling weer tussen arbeidsinkomens enerzijds en overige inkomens (rente, pacht, winst) anderzijds. Een relatief hoge waarde van de aiq kan betekenen dat er weinig resteert voor de winsten, hetgeen weer nadelig voor de omvang van de investeringen en werkgelegenheid kan zijn.

14.2 *Nivellering en denivellering*

Door welke oorzaken kan de inkomensverdeling veranderen?

Inkomensverschillen kunnen kleiner (nivellering) of groter (denivellering) worden. In Nederland zijn de inkomensverschillen na de Tweede Wereldoorlog sterk verminderd. Mede verantwoordelijk daarvoor is o.a. het feit dat scholing voor iedereen toegankelijk is geworden. In de ogen van Jan Tinbergen is het aanbod van hoger geschoold personeel sneller gegroeid dan de vraag vanwege de technische ontwikkeling. De lonen van hoger geschoolden zijn daardoor relatief gedaald. Verder heeft de ontwikkeling van het socialezekerheidsstelsel een nivellerende invloed gehad. Ook is de vermogensverdeling gelijkmatiger geworden. Vermogen levert inkomen op (rente, dividend), waardoor ook de inkomensverdeling minder scheef is geworden. Het laatste decennium zijn de inkomensverschillen redelijk stabiel en nemen de vermogensverschillen licht toe.

Internationaal gezien zijn de inkomensverschillen veel groter dan in Nederland. Op lange termijn gezien zijn de mondiale inkomensverschillen tussen landen aanmerkelijk toegenomen, maar als je de wereld als één geheel beschouwt zijn de verschillen vrij stabiel gebleven.

14.3 *Overheidsingrijpen in de inkomensverdeling*

Op welke manieren kan de overheid de inkomensverdeling beïnvloeden?

De overheid kan de primaire verdeling beïnvloeden door middel van het voorschrijven van minimum- en maximuminkomens. Een voorbeeld van een minimuminkomen is het minimumloon, een voorbeeld van een maximuminkomen is de bovengrens voor toptfuncties in de collectieve sector. Beide maatregelen werken nivellerend.

De secundaire verdeling kan worden beïnvloed door progressie in de inkomstenbelastingheffing (nivellerend) en premieheffing (denivellerend ten gevolge van een premiegrens). Het socialezekerheidsstelsel neemt veel van de primaire ongelijkheid weg. Een alternatief belastingsysteem als de vlaktaks laat de inkomensverhoudingen ongemoeid. Een negatieve inkomstenbelasting heeft een nivellerend effect. De gevolgen voor de tertiaire verdeling zijn denivellerend. Lagere inkomensgroepen geven relatief veel uit aan indirecte belastingen en profiteren relatief minder van overheidsvoorzieningen.

Als nadeel van nivellering wordt wel eens gezien dat de prikkel om zich in te spannen vermindert, waardoor de economie minder efficiënt wordt.